



Monumentnummer*: 514879

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status **rijksmonument**
Inschrijving register* 27 mei 2003
Kadaster deel/nr 82683/47

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Warstiens Leeuwarden Fryslân

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Warrega C 454

Omschrijving**

Inleiding

De BOERDERIJ van het type Stelp, genaamd Gerkema zathe (ook wel: Gerkema-state), is gebouwd in 1899 onder Eclectische baksteenarchitectuur. Het gedrukte bestek (69 pagina's) en het ontwerp is van A.K. Hoekstra uit Warga, in opdracht van de kerkvoogden van Warstiens. Tot de werkzaamheden behoorden het slopen van een kleinere boerderij uit plm. 1839 c.a. ter plaatse en het bouwen van "een dubbel varkenshok met stierenstal enz. en het bouwen van eene Stelphuizinge met walbeschoeiing, schiphuis enz." Bij de bouw van de boerderij zijn diverse materialen uit de sloop van de oudere boerderij hergebruikt. De modernisering hing samen met de vergroting van de bemaling van de droge polders.

De boerderij was tot aan de ruilverkaveling van 1965 alleen over het water bereikbaar. De boerderij ligt tegenover de opvaart naar Warstiens en heeft een ruime voortuin omzoomd door leilinden en aan de noordoostzijde een kleine boomgaard met fruitbomen.

Het varkenshok annex stierenstal, dat eerder dan de boerderij gereed moest zijn, te weten voor 12 mei 1899, is opgetrokken uit sloopmateriaal. De bijschuur, walbeschoeiing en schiphuis zijn als gevolg van wijzigingen voor de bescherming van ondergeschikt belang. Het kippenladdertje is tussen 1988-1996 verloren gegaan. Buiten bescherming van rijkswege vallen het aangebouwde tanklokaal en de recentelijk gebouwde loopstal.

De boerderij is een bijzondere variant op de traditionele bedrijfsvoering met Friese stalling, doordat werd geëxperimenteerd met een zolder en voerluiken boven de koestallen. Door de constructie van een tegenkap met doorgangen was het experiment omkeerbaar naar de traditionele voermethode.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument



Omschrijving

De boerderij heeft globaal een rechthoekige plattegrond met een krimp voor het woonhuisgedeelte. De boerderij is uitgevoerd in steens metselwerk in bruine baksteen van onderscheiden hardheid, in kruisverband, op trasraam. Onder de muren zijn funderingsbogen geslagen. De boerderij heeft een schilddak belegd met pannen: het voorschild is belegd met zwart geglazuurde gegolfde Friese pannen; de zijschilden van het voorhuis met geglazuurde holle pannen; de schuur is belegd met rode holle pannen.

De voorgevel heeft een halfsteens risaliet ter breedte van de middenkamer. In de drie kamers bevinden zich acht T-vensters: zes in de voorgevel, twee in de zijgevels. De T-vensters zijn geplaatst onder een streklaag met kunststenen hoek- en middelstukken met diamantkop. Aan de kozijnen van de voor- en zuidgevel hangen zeven zonneblinden met onderaan uitdraaiende deurtjes. In de voorgevel bevinden zich een provisiekelder, een licht- en ventilatiekozijn en een klein vierruits raam. Op het dakschild een dakkapel met bakstenen zijmuren, twee stolpramen, pilasters en een timpaan.

In de zuidgevel, naast de deur is een gedenksteen geplaatst met het opschrift: GERKEMA-ZATHE / DEN VIJFDEN JUNI 1899 IS AAN DIT / GEBOUW DEN EERSTEN STEEN GELEGD / DOOR DE HEEREN / S.J. KOOISTRA, S.J. POSTMA / EN J.B. IJSSELSTEIN / KERKVOOGDEN VAN WARSTIENS.

In de zuidgevel van de schuur zijn 13 getoogde gietijzeren ramen met eronder een schuin afwaterende rollaag en erboven nog een rollaag, beide in gele strengpersbaksteen. Aan de binnenzijde van de drieruits stalramen zitten tralies.

De achtergevel heeft een karakteristieke indeling voor een veeteelt bedrijf met de schuurdeuren naar de deel in een terugsprong van de gevelwand. In de achtergevel bevinden zich van links naar rechts: lage schuurdeuren naar de koestallen, vijf stalramen van vaarsstallen, de grote schuurdeuren en een bovenlicht met kruisvormige roedeverdeling. In de noordgevel (de deel) bevinden zich vier getoogde, gietijzeren negenruits ramen en twee dubbele deuren.

De indeling van het INTERIEUR is op onderdelen gewijzigd, maar globaal herkenbaar. Tot de waardevolle interieurdelen behoren ondermeer de koestallen en de zolderverdieping; in het woonhuis ondermeer de gang en de middelkamer.

In de schuur staan vijf gebinten op klippen uit afbraaksteen, met op de draaghouten van het gebint 'gesloten spanten'. De tussenruimte tussen de juffers, ook die van het tegendak aan de binnenzijde, zijn aangestopt met riet, en aan de buitenzijde betengeld en belegd met pannen. De koestallen met koestijlen op neuten, korbeels, scherings, koeschotten, zeelhaken, drinkbakken. Boven de stallen is een zoldervloer met tegenzolders; langs de openingen naar de tas een hekwerk van stijltjes en schroten; bij de mendeuren een kippenhok, met een grote kippenmat van latwerk; op de stalzolder, tegen de brandmuur, een bedstede uit afbraakhout.

Het woonhuis heeft drie kamers: de zuiderkamer, de middelkamer, de noorderkamer en een gang. In de drie kamers zitten acht T-vensters en paneelblinden. In de noorderkamer is onder meer een schoorsteen met consoles en lijsten en een geschilderd schoorsteenstuk van de schilders Hiemstra en Algra met een veestuk. In de middelkamer is een bedstedewand met risalerend middendeel en drie openingen, elk met twee paneeldeuren. De buitenste deuren voor de bedsteden, de middelste voor de diggelkast, met een trapje in de kast. De schoorsteenmantel heeft een plaat met de voorstelling 'Mozes slaat water uit de rots' als schoorsteenstuk. De vensterbanken aan de onderzijde zijn afgewerkt met kraalschroten.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument



In de gang zijn veertien paneeldeuren, deels met loopsloten, enkele met palmhouten knoppen en wervel: deuren naar kamervertrekken, bedsteden en de stal. De staldeur is aan de stalzijde met zink bekleed.

Waardering

De boerderij van het type Stelp, genaamd Gerkema zathe (ook wel: Gerkema- state), gebouwd in 1899 onder Eclectische baksteenarchitectuur naar ontwerp van A.K. Hoekstra uit Warga is van algemeen cultuurhistorisch en architectuurhistorisch belang:

- vanwege de vernieuwing van de boerderij als gevolg van een landschappelijke ontwikkeling, namelijk de vergroting van landbouwgronden door bemaling,
- als bijzondere uitdrukking van de experimentele ontwikkeling in de bedrijfsvoering binnen de traditionele bedrijfsgebouwen,
- vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteit van het ontwerp,
- vanwege de historisch-ruimtelijke relatie met het omringende landbouwgebied en de vaarweg en de ligging tegenover het dorp Warstiens,
- vanwege de hoge mate van architectonische gaafheid van het exterieur,
- vanwege de redelijke tot hoge mate van gaafheid van het interieur,
- vanwege de visuele gaafheid in de landschappelijke omgeving.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Boerderij (M)

Functie

Boerderij(M1)